

Birgün Pazar. 21. 07. 2013

Gezi'den Makhmur'a: Yeni Bir Hayat için Umutlarımız

H.Neşe Özgen ¹

Seneler, senelerce önceydi, bir rüya görmüştüm: Çok geniş-çok uzun-çok tozlu ve çok sıcak bir yolda binlerce insan et-ete yürüyorduk. Öyle kalabalık öyle sıcaktı ki, öyle sıcaktı ve öyle kalabalıktı ki iğne atsan yere düşmezdi. Herşey toz içindeydi: yol, hava, elbiselerimiz... Ağzımın içinde toz gıcirtısı ve yanımdakilerin ter kokusunu içime çekerek yürüyordum, düşe kalka tozun içinde ve sıcakta. Ve öyle mutlu öyle mutluydum ki, yürürken saçlarım Medusa gibi yılanlarla kıvrılarak uzuyordu.

Bu rüyayı Gezi Parkı'nın içinde kalırken ve Direniş sırasında sık sık hatırladım. Bir de Makhmur'daki o sabah. İkisinde de çok sıcaktı, toz içindeydim ve mutluluktan saçlarım uzuyordu.

Nedense iktidarlar tarafından 'en güvenilirmez' olduğu ilan edilen bu iki yerde de, kendimi son derece güvende hissediyordum. Gezi'yi yazının içine gömerek size Makhmur'u anlatacağım.

Yaşamının adı: Direnmek.

Beni birbirlerine defalarca tembih ederek yolladılar: "Aman ha, hoca sığağa alışkın değildir" diyerek. Kim alışabilir ki, gölgede 55 dereceye, ağzının burnunun içine dolan o insafsız toza! Şöförlerimiz yollarda her karpuzcunun önünde durup bana elleriyle kestikleri kapuzları yedirdi, olmayan paralarıyla soğuk sular aldılar.

Kampın az önündeki Makhmur köyüne bakıyoruz biraz. Çirkinleşmiş bir beton yığını: ağaçsız-susuz-gri ve betonlaşmış evler. Bizim bazı köylere ne kadar benzediğini, nasıl çirkin bir para ekonomisinin içinde debelendiklerini görmek hüznü verici. Kocaman demir kapılar, büyük yüksek bahçe duvarları. İçim kararıyor.

Makhmur'a girdik: Kimliği verdim kapıda. Şöför 'Bak bakalım sana kimin kimliğini vermişler' diyor. Elimdeki Şehit ..'nin kimliği. Beni onurlandırdıklarını anlıyorum. Evlerin arasında dolanarak ilerliyoruz. Mutlaka gideceğim yere kadar bırakacak beni. Kamp sakin, alçak bahçe duvarlı, kerpiçten yapılmış evleriyle çok şirin ve son derece temiz. Aynı harçtan karılıp asfaltla sertleştirilmiş yolların ortasında atık sular için kanallar açılmış. Toprak yollarla ayrılan yan sokaklardaki kerpiç evlerin hepsi yuvarlak hatlı ve gözlerime inanmıyorum: Kamp yemyeşil. Her ev bahçesini kudurtmuş, kimi asmalamış, çardaklarla bezemiş; kimisi büyük okalıptüs ağaçlarının altında sefalı bahçeler yapmış. Bahçelere ZoroAstrian tarzında küçük heykeller kondurulmuş, sokaklara sloganlar yazılmış; bakkallar, şehitlik, kütüphane... Yaşam evlerin-bahçelerin açık kapılarıyla kilitsiz, dinmeyen çocuk sesleriyle cıvıdayarak sürüyor. Her sokağın başında gülümseyerek durdurulup, her yaştan insanın sevgili sarılmalarıyla yürüyorum.

Kampın Kadın Akademi'sine kabul ettiler beni. Oturma odası olarak döşenmiş, duvarlarda posterleriyle rahat bir oda. Kadınlar görüyorum: Gözleri kara kuyular gibi

¹ Sosyolog. Bu yazı 30 Haziran 15 Temmuz arasında yapılmış olan ve Stateless Territoriality (Devletsiz egemenlik) üzerine geliştirdiğim araştırmanın, saha çalışmasının ilk notlarıdır. ozgen.nese@gmail.com

bakıyor, saçları saç gibi büküm büküm, kendilerine güvenli, dik duruşlu, nazlı, gülüşleriyle dünyayı kavrayan kadınlar, Gezi'nin kadınları gibi kadınlar.

Peynir, yumurta, bahçe domatesi, kara ekmek, buz gibi su, çay. Kendimi dostlar arasında bulmanın rahatlığıyla, birden, bir saat uykuya dalıveriyorum. Yaşımı, kimliğimi, adımları, herşeyi unutuyorum, sadece uyandığımdaki hayat varolacak artık. Gezi'de de böyleydi. Birbirimizin yanbaşımda sakin ve mutlu uyuyuveriyorduk geceleri. Birbirimizin üzerini şevkatle örtüyorduk.

İstisnanın normalleştirilmesi olarak 'kalıcı- vatansızlık':

1992'de Uludere-Şırnak köylerinden kalkan binlerce insan sürüle sürüle Güney'e geçtiklerinde, uzun bir vatansızlık serüveninin de başladığını farkındalarmış. 7 kamp değiştirmişler. Karşımdaki gencecik kadın, 27-28 yaşlarında Makhmur'un öğretmenlerinden birisi. 22 yıl önce başlayan ve sürgünleştirilen bir hayatı nasıl da sıcak, yakınmadan ve büyük bir alçakgönüllülikle anlatıyor: Bütün bu yıllar Biheri'den Ertruş'a, oradan Geliye Kıyamet'e ve Ninova'ya sürgünlerle dolu bu 22 yıl boyunca yaşayabilmek bir yana, öldürülmemek için direnmişler. Sürgün hayatında BM olsun UNCHR olsun, kamptakileri koruyamamış; çocuklar çadırlarda yakılmış, kamp defalarca saldırıya uğramış. Ambargolar içinde günlerce aç kalmış, üzerlerine yığılan nefret, öfke ve hınçla, medyatik yalanlarla ve kendilerini yutmaya çalışan çölle boğuşmuşlar. Kamp defalarca dağılmış, yeni kamplar doğurmuş. 1997'deki operasyonla beraber BM de desteğini büyük oranda çekmiş, kampta çadırların içinde insanlar vurulmuş. 98'de bir saatin içinde Ninova kampını boşaltma emri gelince kimisi sadece bir iki battaniye kimisi iki sökümlü naylonla yine yollara düşürülmüşler: Saddam'ın denetimindeki araziye getirilmişler. Mayınların içinde bir kış bırakılmışlar. Birçok kişi mayınlardan yaralanmış, birkaç kişi ölmüş. 22 Mayıs 1998'de yeni bir emirle BM burayı da boşaltmış ve hepsini ölüme terketmek üzere, kamyonlarla kampın şimdiki yerine, Makhmur köyünün ilerisine taşımış. 10.00 kişiye yakın nüfus yarımsız, susuz ve yemeksiz araziye serpilmiş.

Yaşamak dayanışmaktır:

"Bizi ölüme terkettiler" diyor genç kadın. "Ölürüz kendi kendimize diye umdular. Su hemen hiç yoktu, Makhmur köylüleri hiç yardım etmiyorlardı, hatta düşmancaydılar. Suyu satıyorlardı bize, su da kükürtlüydü". Susuzluk, yılanlar, çöl sıcağı, açlık ama illa da akrepler. Akrep sokmasından ilk yılda 30 kadar çocuk ölmüş. Önce imeceyle kerpiç evleri yapmışlar. Yaşlılara, kimsesi olmayanlara, sonra herkes birbirine ev yapmış el birliğiyle. Tankerlerle getirilen Dicle'nin suyunu, çamurlu suyunu içmişler. Kovalarla, römorklarla akrep ölüsü dökmüşler, aylarca. Bahçelere diktikleri ağaçlarla bir yudum sularını paylaşmışlar. Yeter ki yeşil olsun, yeter ki ağaç olsun diye. Tutmamış, sökülmüş, yanmış, tekrar dikmiş tekrar sulamışlar.

"Sonra" diyor, "sonra akrep çekildi, Biz kerpiç evleri yapınca, sulamaya başlayınca, bahçeler olunca akrep de bitti. Şimdi Makhmur köyü akrep kaynıyor. Neden, çünkü onlar beton yapıyorlar, akrep betona geliyor, betondan su içiyor ama bahçenin sulanmasını, kerpiç dokusunun kuruluşunu sevmez. Biz doğayla savaştık, ona uyduk o da bize uydu". Yanı başımdaki bir diğer genç kadının öyküsünü dinliyorum: Bir mağaranın içinde hayli büyük ve hayli zehirli bir yılanla birkaç ay beraber yaşadıklarını anlatıyor. "Bir gece ensemden geçtiğini hissettim. Biz ona ilişmedik, o da bize hiç ilişmedi" diyor.

Yaşam burada bahçelerin içinde hala susuz devam ediyor. Bir gazete, birkaç okul kurmuşlar, 3000 kadar öğrencinin tamamı eğitiliyor. İki akademileri var, kütüphaneleri, politik dergileri, organik sebze bahçeleri, doktorları, belediyeleri, kendi yazdıkları ilköğretim kitapları, sağlık evleri, komünal işçilik grupları var. Herşey ortak, sürekli politik ve beşeri eğitimler veriliyor. 300 kadar öğrenci Hewler ve Süleymaniye’de üniversite eğitimi görüyor, kendi yurtlarında kalıyorlar. Ama diplomalarını almalarına rağmen üniversite mezunu sayılmıyor, sadece işçilik yapabiliyorlar. Tek lüksleri evleri biraz yaşanılır kılan Suriye işi samanlı, el yapımı klimaları. Hiç arazileri yok, hiç kimlikleri yok, hala vatansızlar, hala parasızlar ve hala açlık sınırında yaşıyorlar.

Çok yerleşikler ve her an gidecekmiş gibi hazırlar üstelik.

‘Düşmanına bile merhamet kuşanmak’ diyor bir dostum.

Bu hevallere, bunca zorluğu, uğraşını verdikleri büyük savaşı öyle büyük bir alçakgönüllülikle anlatıyorlar, küçücük imkanlarını öyle içten sarılarak sizinle paylaşıyorlar ki anlatılamaz. Nezaket, içtenlik, açıklık ve güler yüz yaşamının başkoşulu burada. Daha önemlisi zorluğu nasıl yendiklerini anlatırken geleceği kuran sözleri öne çıkartıyorlar: Kavgayı değil kazançları anlatıyorlar. Türkiye’den alıştığımız ve bizi hep zorlayan “Biz de neler çektik!” yakınması değil, aksine zorlukları onurla aşmış bir geleceğin kuruluşu öne çıkıyor: Hobsbawm “*Ulusların hiçbirisi zaafı, yenilgileri üzerine gelecek kuramaz, aksine ulusun kurucu gücü, onun geçmişindeki direnci-azmi anlatan kurgulardır*” der ya. Buradaki gelecek kurgusu ise, Türkiye’deki gibi acul bir kişisel kahramanlık öyküsünün üzerine değil; aksine komün, dayanışma, sevgi ve içtenlik üzerine kuruluyor. ‘Kavgayı böyle bir seviyede sürdürmek, onca yaralanma, saldırı altından geçip böyle insan kalabilmek; büyük bir ateş çemberini geçmekle mümkün ancak’ diye düşünüyorum.

Birbirlerine karşı yumuşacık, sevgili ve çok saygılılar. Sokaklarda-evlerde konuşmalar sarılarak başlıyor, sevgiyle sarılarak bitiyor. Makhmur Kampı’ndekilerin Hewler’de Süleymaniye’de, sokakta, üniversitelerde, nasıl saygı gördüğünü, öğrencilerinin hocaları eleştirilerini gülerken ve onurla anlatıyorlar.

Misafirlerine karşı ise olağanüstü sabırlı ve alabildiğine vericiler. Akademide saatlerce kendimizi unutup konuştuğumuz bir yoldaş, gecenin bir vakti kalkınca ellerimi sıcacık tutuyor, sarılıyor: “Kal burada, burada yatarsın, daha çok konuşuruz. Sözü’nün tadı ne güzel”. Akşam mutlaka yıkanmamda ısrar eden, kendine hediye getirilmiş giysileri bana veren, bulup buluşturup kahve yapan ev sahibim; sabahın beşinde kalkıp, elleriyle kahvaltılar hazırlıyor, süt ısıtıyor, içiriyor. Toz-toprak-börtü-böcek-açlık-susuzluk bu insanların insan olmalarının önünde saygıyla eğiliyor. Doğa, düşmanlık, savaş... hepsi, onların insan olma hedeflerinin, dayanışmalarının ve ilkelerinin önünden sessizce geri çekiliyor.

Yürek atar gibi bir konuşma tutturuyoruz hep: İnsan olmak için insanın **gönül birliği** için, varlığını insan olarak sürdürmek için... İnançlarımız, kutsallarımız, geleceğimiz, yüreğimiz için ne çok ortaklıkla konuşuyoruz, **kalbî** konuşuyoruz. Gezi Direnişi’ndeki, Park forumlarındaki gibi konuşuyoruz; sözümüz **can**’ımızdan çıkıp geliyor. Gülüşüyoruz.

“Gezi’de ne oldu? Bize anlat, çok anlat”:

En çok Gezi’yi konuştuk galiba. Ya da Gezi’yi çok fazla konuştuk. Lice katliamına karşı Kadıköy’deki yürüyüşten çok etkilenmişler. En çok Gezi’nin içten duruşunu ve şimdiye kadar olmayan pek çok ilkenin hayata geçirilmesini sevmişler. Anlatıyorum, coşkuyla, katılarak dinliyor, habire soruyorlar: Anti kapitalist müslümanları, kadınların gruplarını, komünü, dayanışmayı ve direnişin aldığı çeşitli biçimleri severek paylaşıyoruz. Hangi dönemde hangi çekincelerini olduğunu ama bunu nasıl tartıştıklarını anlatıyorlar ve tartışıyorlar hala. Türkiye’deki Kürt hareketinin yapmadığı kadar çok eleştiri ve özeleştirme mekanizmasını işletiyor; sözlerini ilkeli, sakın ama içtenlikle dile getiriyorlar.

Ben de onlara rüyamı anlatıyorum ilk kez: Her iki yerde de sabah uyandığımda, saçlarımı mutluluktan uzamış buluyorum.